

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

**UMUMIY TABIIY GEOGRAFIYA
O'QUV DASTURI**

Bilim sohasi: 500 000 – Tabiiy fanlar, matematika va statistika
Ta'lim sohasi: 530 000 – Fizika va tabiiy fanlar
Ta'lim yo'nalishi: 60530200 – Geografiya

Chirchiq – 2024

Fan/modul kodi UG1209		O'quv yili 2024-2025	Semestr 1-2	ECTS - Kreditlar 5-4	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 4-4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)		Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Umumiy tabiiy geografiya	120		150	270
2.	I. Fanning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarga geografik qobiqda sodir bo'layotgan voqea va hodisalar, geografik qobiqning yaxlit tizim sifatida bo'ylama va ko'ndalang tuzilishi, geografik qobiqdagi harakatlar, ularning kelib chiqish sabablari va rivojlanish qonuniyatlari, jamiyat va tabiatning o'zaro ta'siri, geografik prognoz haqida bilim berishdan iborat. Fanning vazifasi – talabalarga koinot va geografik qobiqning tarkibiy qismlari, ya'ni litosfera, gidrosfera, atmosfera va biosferaning asosiy xususiyatlarini, ularning rivojlanish qonuniyatlari hamda oqibatlarini o'rgatishdan iborat. II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-mavzu: Fan. Fanlar tizimi. Geografiya fanlari tizimi Fanning maqsad va vazifalari. Fanlar tizimi. Tabiiy fanlarning vazifalari. Geografiya fanlari tizimi. Tabiiy geografik fanlar tizimi. Iqtisodiy geografik fanlar tizimi. Maxsus geografik fanlar tizimi. Geodeziya va kartografiya. Umumiy tabiiy geografik fanlar (Umumiy tabiiy geografiya, umumiy geomorfologiya, umumiy gidrologiya, tabiiy geografik rayonlashtirish, landshaftshunoslik). 2-mavzu: Umumiy tabiiy geografiyaning rivojlanish tarixi Ibtidoiy davrda geografiya fanining rivojlanishi. O'rta asrlarda geografiya fanining rivojlanishi. Sharq geografiyasi. Buyuk geografik kashfiyotlar. XVIII-XIX asrlarda geografik tadqiqotlarning rivojlanishi. XX asrda geografik tadqiqotlar rivojlanishining asosiy yo'nalishlari. FTI va geografik tadqiqotlar. 3-mavzu: Umumiy tabiiy geografiyaning maqsad va vazifalari. Tadqiqot usullari Umumiy tabiiy geografiyaning manbalari. Umumiy tabiiy geografiyaning maqsadi va vazifalari, tabiatdan foydalanishni optimallashtirishning geografik asoslarini sayyoraviy, mintaqaviy va mahalliy miqyoslarda ishlab chiqishga doir bilimlar berish. Nazariy tadqiqot usullari. Dala-ekspeditsiya tadqiqot usullari. Laboratoriya va eksperimental usullar. Modellashtirish. Kartografik, matematik-statistik, tarixiy va qiyoslash hamda o'xshatish usullari.				

4-mavzu: Koinot haqida tushuncha. Quyosh tizimi

Olam, metagalaktika, galaktikalar guruhi, galaktika, yulduzlar, Quyosh. Sayyoralar, asteroidlar, meteor va meteoritlar. Bizning galaktika. Galaktika yili. Quyosh tizimining galaktikamizdagi o'rnini. Quyosh tizimining tuzilishi, sayyoralar, asteroidlar, meteorlar, meteoritlar, kometalar va b.

5-mavzu: Quyosh. Sayyoralar. Oy

Quyosh tizimining galaktikamizdagi o'rnini. Quyosh tizimining tuzilishi. Quyosh. Yer toifasidagi sayyoralarning kattaligi, harakati, atmosferasi va o'ziga xos xususiyatlari. Tashqi yoki ulkan sayyoralarning kattaligi, fizik massalari, harakati, atmosferasi. Asteroidlar yoki kichik sayyoralar. Yo'ldoshlar. Oy.

6-mavzu: Yer sayyorasi. Yerning harakati va uning geografik oqibatlari

Yerning shakli va o'lchamlari. Ekvatorial va qutbiy radiusi. Qutbiy siqqlik. Yerning kimyoviy tarkibi. Yerning Quyosh tizimidagi o'rnini. Fazoning Yerga ta'siri. Yerning ichki tuzilishi. Yerning Quyosh atrofida aylanishi, tezligi va uning geografik oqibatlari. Yerning o'z o'qi atrofida aylanishi va uning geografik oqibatlari.

7-mavzu: Magnitosfera

Magnitosfera haqida tushuncha. Quyosh shamoli. Magnitopauza, radiatsion, mintaqalar. Geomagnetik qutblar. Magnit ekvatori. Magnit enkaishi. Magnit meridiani. Magnit qutblari harakati va ularning sabablari.

8-mavzu: Geografik qobiq

Geografik qobiq haqida tushuncha. Landshaft qobig'i va epigeosfera tushunchalari. Geografik muhit tushunchasi. Geografik qobiqning chegaralari. Geografik qobiqning yuqori va pastki chegaralari to'g'risidagi farazlar. Yer yuzasi geografik qobiqning yadrosi ekanligi. Geografik qobiqning asosiy xususiyatlari. Geografik qobiq moddiy tarkibi va tuzilishining o'ziga xosligi va xilma-xilligi. Geografik qobiqdagi moddalar va ularning tuzilishi. Moddalarning kimyoviy tarkibi. Moddalarning fizik xossalari. Geografik qobiqning geotarkibli tuzilishi. Geografik qobiqning geosferali tuzilishi. Geografik qobiqning geotizimli tuzilishi.

9-mavzu: Litosfera. Yer po'stining tuzilishi

Litosfera tushunchasi va uning o'lchamlari. Yer po'sti va uning turlari: materik, okean va oraliq yer po'stlari. Yer po'stining tuzilishi: kimyoviy elementlar, minerallar, tog' jinslari. Magmatik, cho'kindi va metoforik tog' jinslari, ularning hosil bo'lish sharoitlari va tarqalish qonuniyatlari.

10-mavzu: Geoxronologik jadval. Asosiy tog' hosil bo'lishi bosqichlari

Yerning yoshi va uni aniqlash usullari. Eonlar, eralar, davrlar. Platforma va geosinklinalarning hosil bo'lishi. Asosiy tog' hosil bo'lish bosqichlari: Baykal

(Rifey), Kaledon, Gersin, Kimmeriy, Laramiy, Alp.

11-mavzu: Relyef. Relyef hosil qiluvchi omillar. Relyef shakllari

Relyef haqida tushuncha. Relyef hosil qiluvchi ichki va tashqi omillar. Geotekturalar, morfostrukturalar. Turli kattalikdagi relyef shakllarining hosil bo'lishi. Gipsografik egri chiziq va uning tahlili natijasida aniqlanadigan qonuniyatlar.

12-mavzu: Tog'lar va tekisliklar, ularning turlari

Tog' haqida tushuncha. Tog'larning balandligiga ko'ra turlari. Tog'li o'lkalalar, tog' massivlari, tog' zanjirlari, tog' tizmalari, yassi tog'lar, tog'liklar, ularning joylanishi va tarqalishi. Tog' tugunlari va ularning tarmoqlanishi. Tekisliklar tushunchasi. Qatlamli, akkumulyativ, denudatsion tekisliklar. Tekislik relyefining zonalligi. Tekisliklarning shakliga ko'ra turlari.

13-mavzu: Morfoskulptura relyef shakllari

Morfoskulptura relyef shakllari haqida tushuncha. Eol relyef shakllari. Shamolning ishi. Barxanlar, dyunalar, qum tepalari. Flyuvial relyef shakllari. Erzoiya, jarlar, surilma, balka, suffoziya, karst, karst voronkalari hamda vannalari, karst g'orlari. Glyatsial relyef shakllari. Jingalak qoyalar, karlar, ozlar, drumlinalar, zandrallar.

14-mavzu: Qirg'oq relyef shakllari. Okean tubi relyefi

Qirg'oq, qirg'oq chizig'i, qoya, klif, kamgak, bench, plyaj, rias qirg'oqlar, shxerali qirg'oqlar, dalmatsiya, lotarial, materik sayozligi, materik yonbag'ri, okean qa'ri yoki okean tubi.

15-mavzu: Gidrosferaning tuzilishi. Suvning aylanma harakati. Suvlik va quruqlikning o'zaro ta'siri

Gidrosfera haqida tushuncha. Suvning xususiyatlari. Gidrosferaning tarkibiy qismlari: okean suvlari va quruqlik suvlari. Okean va quruqlik o'rtasida namlik, issiqlik, mineral va organik moddalarning almashinuvi.

16-mavzu: Dunyo okeani. Okean suvlari xususiyatlari

Dunyo okeani haqida tushuncha. Dunyo okeanining asosiy xususiyatlari. Dunyo okeani qismlari. Dengizlar, qo'ltiqlar va bo'g'izlar. Okean suvining fizik xususiyatlari: sho'rliigi, harorati, tiniqligi, zichligi, bosim, suvning rangi. Okeandagi bo'ylama zonalar.

17-mavzu: Okean suvlari harakati. Dunyo okeanining tabiiy resurslari

To'lqinlar. To'lqin elementlari. To'lqin turlari. Dunyo okeani tubidagi mineral resurslar. Okeanlarda organizmlarning tarqalishi va ularning vazifasiga ko'ra turlari. Plankton, zooplankton, fitoplankton. Nektonlar. Bental organizmlar. Biomassa. O'simliklar. Okeandagi biogeografik oblastlar. Okean organizmlarini

muhofaza qilish.

18-mavzu: Quruqlik suvlari. Yer osti suvlari

Quruqlik suvlarining tarkibiy qismlari: yer osti suvlari va yer usti suvlari. Suv o'tkazadigan, suv o'tkazmaydigan, suvda erib ketadigan tog' jinslari, g'ovaklik, namlik. Suvli qatlam. Infiltratsiya. Aeratsiya zonasi suvlari, grunt suvlari, qatlamlararo suvlar, artezian suvlari, buloqlar va geyzerlar.

19-mavzu: Yer usti suvlari. Daryolar

Yer usti suvlarining hosil bo'lishi. Daryolar. Daryoning manbai va mansabi. Daryo tizimi. Hidrografik to'r. Daryoning uzunligi. Daryo tizimining zichligi. Daryo havzasi. Suvayirg'ich chizig'i. Daryo suvi ko'ndalang kesimi maydoni, suv sarfi, qiyaligi, suv oqimining tezligi, oqish koeffitsiyenti. Oqim hosil qiluvchi omillar. Daryoning to'yinishi, suv me'yori: to'lin suv, kam suvlik, toshqin. Oqim kuchi. Daryolar suvining muzlashi. Daryolardan foydalanish, ularning ahamiyati.

20-mavzu: Ko'llar, botqoqlar, suv omborlari. Muzliklar. Yer usti suvlarini muhofaza qilish

Ko'llar haqida tushuncha. Ko'l botiqlarining paydo bo'lishi. Ko'l suvlari, suv me'yori, ko'llarning kimyoviy sharoiti, ko'llarning issiqlik me'yori, ko'l suvlarining harakati. Ko'llardagi hayot. Ko'llarning geografik turlari va ularning tarqalishi. Botqoqlar va ularning turlari. Suv omborlari va ularning vazifalari. Muzliklar, xionosfera, qor chegarasi. Materik va tog' muzliklari, ularning to'yinishi, tuzilishi va harakati. Muzliklarning ishi. Yer usti suvlarini muhofaza qilishning asosiy yo'nalishlari.

21-mavzu: Atmosferaning tuzilishi va tarkibi. Havo massalari

Atmosfera, uning tarkibi va tuzilishi. Havo massalari. Ekvatorial, tropik, mo'tadil, arktika va antarktika havo massalari. Dengiz va quruqlik havo massalari. Atmosfera frontlari, iliq va sovuq atmosfera frontlari.

22-mavzu: Quyosh radiatsiyasi

Quyosh radiatsiyasi va uning tarkibi. Quyosh doimiyligi. Quyosh issiqligining yer yuzasi tuzilishi va geografik kenglikka bog'liqligi. To'g'ri, sochilma va yalpi radiatsiya. Albedo, nurlanish, Yerning radiatsion va issiqlik muvozanati. Atmosferaning va Yer yuzasining issiqlik me'yori.

23-mavzu: Atmosferadagi suv

Bug'lanish va mumkin bo'lgan bug'lanish. Havo namligi. Mutlaaq va nisbiy namlik. Kondensatsiya va sublimatsiya. Kondensatsiya balandligi. Tumanlar. Bulutlar. Yog'inlar va ularning turlari. Yer yuzida paydo bo'ladigan yog'inlar. Yog'inlarning yer yuzasida taqsimlanishi. Namlik koeffitsiyenti. Qurg'oqchilik indeksi.

24-mavzu: Atmosfera bosimi. Shamollar. Siklonlar va antisiklonlar. Ob-havo va iqlim

Atmosfera bosimi, uning taqsimlanishi. Izobaralar. Fasllar bo'yicha atmosfera bosimining o'zgarishi va uning sabablari. Shamollar. Atmosfera harakatlari. Frontlar. Siklonlar va antisiklonlar. Ob-havo va uning turlari: sovuqsiz ob-havo, sovuq ob-havo. Ob-havo prognozi. Iqlim. Iqlim hosil qiluvchi omillar. Iqlimlarni sinflashtirish. Iqlim o'zgarishi. Mikroiqlim. Inson faoliyatining iqlimga ta'siri.

25-mavzu: Biosfera

Biosferaning tushunchasining mohiyati. Organizmlarning tarqalishi. Organizmlarning vazifasiga ko'ra turlari. Ekologik omillar. Organizmlar jamoasi haqida tushuncha. Ekotop, fitotsenoz, zootsenoz, biogeotsenozlar. O'simlik va hayvonlarning tarqalish areallari. Tuproqlar va ularning tarqalishi.

26-mavzu: Geografik qobiqning gorizontal va vertikal tabaqalanish omillari. Iqlim mintaqalari

Global, mintaqaviy, mahalliy omillar. Issiqlik mintaqalari: issiq mintaq, mo'tadil issiq mintaq, mo'tadil iliq mintaq, mo'tadil sovuq mintaq, sovuq mintaq. Iqlim mintaqalari. Iqlim mintaqalarining vujudga kelishi va ularning asosiy ko'rsatkichlari. Asosiy iqlim mintaqalari va oraliq iqlim mintaqalari: shimoliy va janubiy subekvatorial, shimoliy va janubiy subtropik, subarktika va subantarktika. Har bir iqlim mintaqasining tavsifi va o'ziga xos xususiyatlari.

27-mavzu: Tabiat zonalari. Balandlik mintaqalanishi. Landshaft tuzilmalari

Tabiat zonalarining vujudga kelishi. Zonallik qonuni. Iqlim mintaqalari doirasida tabiat zonalari joylanishining umumsayyoraviy modeli. Zonallikning davriy qonuni. Balandlik mintaqalanishi. Landshaft, uning morfologik tuzilishi. Landshaftlarni sinflashtirish: tog' va tekislik landshaftlari; balandlik va botiqlik landshaftlari. Antropogen landshaftlar.

28-mavzu: Geografik qobiqning rivojlanishi

Geografik qobiqning rivojlanish manbalari: tog' jinslarining qatlamlanib joylanishi, tarkibi, xossalari; tektonik harakatlar, vulqonlar, tabiiy geografik jarayonlar. Kriptozoyda geografik qobiqning rivojlanishi. Materik va okeanlarning kelib chiqishi haqidagi gipotezalar. Yerdagi hayotning paydo bo'lishi. Odamning paydo bo'lishi. Hozirgi tabiiy geografik sharoitning vujudga kelishi.

29-mavzu: Insonning geografik jarayonlarga ta'siri. Atrof-muhit monitoringi

Geografik qobiqning inson tomonidan o'zgartirilishi. Issiqlik oqimlari, atmosfera jarayonlari va gidrosferaga insonning ta'siri. Moddalarning texnogen oqimi va tabiiy komplekslarning o'z-o'zini tozalash qobiliyati. Atrof-muhit monitoringi. Monitoring darajalari.

30-mavzu: Geografik prognoz

Geografik prognoz tushunchasi va uning turlari. Geografik komplekslarning prognoz belgilari. Sayyoraviy, mintaqaviy va mahalliy prognozlar. O'zbekiston tabiat komplekslarini prognozlash.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi.

1. Geografiya fanlari tizimi
2. Geografik bilimlarning rivojlanish bosqichlari
3. Umumiy tabiiy geografiyaning tadqiqot usullari. Qiyosiy tavsif usulining qo'llanilishi
4. Olamning tuzilishi. Quyosh tizimi
5. Quyosh. Sayyoralar va ularning xususiyatlari. Oy – Yerning tabiiy yo'ldoshi
6. Yer sayyorasining asosiy xususiyatlari. Yer harakatining geografik oqibatlari
7. Magnitosfera va uning ahamiyati
8. Geografik qobiq, uning chegaralari va asosiy xususiyatlari
9. Yer po'stining tuzilishi. Geosinklinallar va platformalar
10. Yer po'stining yoshi va geoxronologik sana. Asosiy tog' hosil bo'lish bosqichlari
11. Yer yuzasi relyefi va uni hosil qiluvchi omillar. Asosiy relyef shakllari
12. Tog'lar va ularning turlari. Tekislik relyef shakllari
13. Morfoskulptura relyef shakllarining asosiy turlari
14. Qirg'oq relyef shakllari va okean tubi relyefining asosiy xususiyatlari
15. Gidrosferaning tuzilishi. Suvning xususiyatlari
16. Dunyo okeani va okean suvlarining xususiyatlari
17. Okean suvlari harakati. Okeanlarning tabiiy resurslari va ularning ahamiyati
18. Yer osti suvlari, ularning hosil bo'lishi, turlari va tarqalishi
19. Daryolar va ularning turlari. Daryo o'lchamlarini aniqlash
20. Ko'llar, botqoqlar, suv omborlari. Muzliklar va ularning turlari
21. Atmosferaning tuzilishi va tarkibi. Havo massalarining xususiyatlari
22. Quyosh radiatsiyasi va uning ahamiyati
23. Atmosferadagi suvning ahamiyati. Havoning namligini aniqlash
24. Atmosfera bosimi, shamollar, siklon va antisiklonlar
25. Biosfera va uning xususiyatlari
26. Geografik qobiqning gorizontal va vertikal tabaqalanishi. Iqlim mintaqalari va ularning xususiyatlari
27. Tabiat zonalari, balandlik mintaqalari va ularning xususiyatlari. Landshaftlar va ularning turlari
28. Geografik qobiqning rivojlanishi va unga ta'sir etuvchi omillar
29. Geografik qobiqning inson tomonidan o'zgartirilishi
30. Geografik prognoz va uning ahamiyati

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'limni baholash – bu talabalarning jamoaviy tartibda va yakka tartibda berilgan amaliy loyihalarni bajarishlari orqali amalga oshiriladi. Bunda har bir talabaga bitta jamoaviy loyiha va ikkita yakka tartibda bajariladigan loyiha beriladi. Talaba berilgan loyihaaning maqsad va vazifalarini, mohiyatini tushungan holda qo'yilgan masalani o'rganib, izlanishlar olib boradi. Olingan natijalarni tahlil qilib, xulosalari bilan taqdimotlar tayyorlab himoya qiladi. Ishchi fan dasturida loyihalarning soni, mavzusi, mazmuni, bajarish usullari va topshirish muddatlari to'liq ochib beriladi.

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Abu Rayhon Beruniyning geografik merosi
2. O'rta Osiyoga uyushtirilgan sayohatlar
3. I.F.Kurzenshtern va Yu.M.Lisyanskiylarning dengiz sayohati
4. XX asr geografiyasi
5. Oy – Yerning tabiiy yo'ldoshi. Oy va Quyosh tutilishi
6. Quyosh va sayyoralarining kelib chiqishi haqidagi gipotezalar
7. Sayyoralar va ularning xususiyatlari
8. Geografik qobiqning tuzilish darajalari. Geografik qobiqning bo'ylama tuzilishi.
9. Morfoskulptura relyef shakllari
10. Okean tubi relyefi
11. Dunyo okeani boyliklarini muhofaza qilish
12. Kriosfera
13. Insonning iqlimga ta'siri
14. Atmosferaning umumiy sirkulyatsiyasi va uning oqibatlari
15. Biomassa va uning tarqalishi
16. Nurash qobig'i
17. Fanerozoyda geografik qobiqning rivojlanishi
18. Biologik va biokimyoviy harakatlar
19. Mintaqaviy va mahalliy geografik prognozlar
20. Geografik qobiqning bo'ylama tuzilishi
21. Okeandagi bo'ylama zonalar
22. Atmosferaning umumiy sirkulyatsiyasi
23. Tabiiy landshaftlarning o'zgarib borishi
24. XX asrda geografiya fanining rivojlanishi
25. Yerning Yer – Oy umumiy og'irlik markazi atrofida aylanishi
26. Quyosh va Yer aloqalari
27. Geografik qobiqning tarkibi va tuzilish darajalari
28. Geografik qobiqning yaxlitligi va bir-butunligi
29. Geografik qobiqdagi tutash yuzalar
30. Geografik qobiqning bo'ylama tuzilishi
31. Yer po'stining yoshi
32. Asosiy tog' hosil bo'lish bosqichlari

	33. Okeandagi bo'ylama zonalar 34. Geografik qobiqda odam va irqalar 35. Balandlik mintaqalari 36. Zonallikning davriy qonuni va uning umumsayyoraviy tuzilishi 37. Geografik qobiqdagi harakat manbalari 38. Atmosferadagi harakatlar 39. Geografik qobiqda suvning aylanma harakati 40. Biologik va biokimyoviy harakatlar 41. Litosferadagi aylanma harakatlar 42. Insonning geografik jarayonlarga ta'siri 43. Flyuvial relyef shakllari 44. Iqlim mintaqalari va iqlim oblastlari 45. Landshaftlar morfologiyasi 46. Mintaqaviy va mahalliy geografik prognozlar 47. Quruqlik suvlarini muhofaza qilish 48. Atmosferaning umumiy sirkulyatsiyasi 49. Suv omborlari va ularning ahamiyati 50. Suv eroziyasi va akkumulyatsiyasi relyef shakllari 51. Tog' relyefining vertikal mintaqalanishi 52. Yog'inlarning Yer yuzasida taqsimlanishi 53. Atmosferadagi issiqlik 54. Geosferalarning shakllanishi 55. Geografik qobiqning inson tomonidan o'zgartirilishi va uni boshqarish asoslari. Geografik prognoz.
3.	V. Ta'lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: – fanning mazmuni, mohiyati, maqsadi va vazifalari, geografiya fanlari tizimi; – koinot to'g'risidagi asosiy tushunchalar, geografik qobiqning tuzilishi va asosiy xususiyatlari; – undagi harakatlar, geografik qobiqning rivojlanish tarixi haqida <i>bilimga;</i> – geografik fanlar rivojlanishining asosiy bosqichlarini; – koinotning yerga ta'sirini, geografik qobiqning asosiy xususiyatlarini, ko'ndalang va bo'ylama tuzilishini; – geografik qobiqdagi harakatlar sabablarini, geografik qobiqdagi asosiy qonuniyatlarni aniqlay olish <i>ko'nikmasiga;</i> – geografiya fanini tizimlarga bo'lish; – koinotning yerga ta'siri va uning asosiy oqibatlarini; – geografik qobiqni yuzalama va bo'ylama yo'nalishda tabaqalanish sabablarini; – geosferalarning tuzilishini baholash <i>malakasiga ega bo'lishi kerak.</i>
4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar;

	• seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	VII. Kreditlarni olish uchun talabalar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirishi, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olishi, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritishi hamda joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarishi, yakuniy nazorat bo'yicha topshiriqlarni bajara olishi kerak.
6.	VIII. Asosiy adabiyotlar: 1. Abdunazarov O'.Q., Mirakmalov M.T., Sharipov Sh.M. va boshq. Umumiy tabiiy geografiya. T.: "Barkamol fayz media", 2018. 328 b. 2. Baratov P., Sultanova N. Umumiy yer bilimi. T.: "Info Capital Group", 2018. 416 b. IX. Qo'shimcha adabiyotlar : 3. Вахобов Х., Абдуназаров Ў., Зайнутдинов А., Юсупов Р. Умумий табиий география. Т.: "Шарк", 2005. 256 б. 4. Геренчук К.И., Боков В.А., Черванов И.Г. Общее землеведение. М. Высшая школа. 1995, 256с. 5. Исломов И. Умумий ер билими. Маърузалар матни. 2001 й. 6. Strahler Alan H. Introducing physical geography. USA, Boston University. 2013. 7. Ettwein V., Maslin M. Physical geography: fundamentals of the physical environment. University of London. 2012. X. Axborot manbalari: 8. www.cspu.uz – Chirchiq davlat pedagogika universiteti rasmiy sayti. 9. www.unilibrary.uz – O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim va ilmiy tadqiqot muassasalarining yagona elektron kutubxona axborot tizimi. 10. www.lib.cspu.uz – Chirchiq davlat pedagogika universiteti kutubxona web sayti. 11. www.geografiya.uz – Geografiya sohasiga qiziquvchilar uchun ilmiy-ommabop sayt.
7.	Chirchiq davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2024-yil "29" <i>avgust</i> dagi qarori bilan tasdiqlangan.
8.	Fan/modul uchun mas'ullar va dastur mualliflari: O.U.Abdimurotov – Chirchiq davlat pedagogika universiteti "Geografiya" kafedrasi mudiri, p.f.f.d.

	4. Egamberdiyeva U.T. Sanoat geografiyasi. T., Fan va texnologiya, 2019. 5. Солиев А., Махмадалиев Р. Иктисодий география асослари. Тошкент, Университет, 1996. 6. Курбонниёзов Р. «Қишлоқ хўжалиги иктисодиёти асослари». Тошкент-1995. 7. Тўхлиев Н., ва бошқалар. Ўзбекистон иктисодиёти асослари. “Ўзбекистон миллий энциклопедияси” Т.: 2006. 8. Rodrigue, J-P (ed). The Geography of Transport Systems. UK, London. Third Edition, Routledge. 416 pages. ISBN: 978-0-415-82254-1Elektron ta’lim resurslari 9. Иминов Т.К., Вахабов А.В., Тешабоев Т.З., Бутабоев М.Т. “Зелёная экономика” как основа устойчивого развития. Монография. – Т.: “Aloqachi”, 2019. – 480 с. X.Axborot manbaalari: 10. www.devedu.uz – O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy ta’limni rivojlantirish tadqiqotlari markazi rasmiy sayti. 11. www.stat.uz – O‘zbekiston respublikasi prezidenti huzuridagi Statistika agentligi rasmiy sayti. 12. www.cspu.uz – Chirchiq davlat pedagogika universiteti rasmiy sayti. 13. www.unilibary.uz – O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim va ilmiy tadqiqot muassasalarining yagona elektron kutubxona axborot tizimi 14. www.lib.cspu.uz – Chirchiq davlat pedagogika universiteti kutubxona web sayti. 15. www.geografiya.uz – Geografiya sohasiga qiziquvchilar uchun ilmiy-ommabop sayt.
7.	Chirchiq davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2024-yil “29” <u>avgust</u> dagi qarori bilan tasdiqlangan.
8.	Fan/modul uchun ma’sul: J.A.Namozov – Chirchiq davlat pedagogika universiteti “Geografiya” kafedrasi dotsenti, g.f.f.d.
9.	Taqrizchilar: F.T.Rajabov – Chirchiq davlat pedagogika universiteti Turizm fakulteti dekani, g.f.f.d., dots. M.I.Nazarov – Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy Universiteti Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya kafedrasi dotsenti: g.f.n., dots.

9.	Taqrizchilar: A.K.Urazbayev – Chirchiq davlat pedagogika universiteti “Geografiya” kafedrası professori, g.f.d. M.T.Mirakmalov – Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti “Tabiiy geografiya” kafedrası professori, g.f.d.
----	---